

OSMANLI TÜRKLERİ'NİN ENDONEZYA SEFERLERİ

XVI. asırda Türk Osmanlı Cihan devletinin en büyük düşman ve rakiplerinden biri de Portekiz krallığı idi. Bilhassa deniz gücü ve deniz ticareti bakımından büyük devletler arasında bulunan Portekiz, Hind Okyanusu'nda yaptığı ticaretle çok zenginleşmişti. Portekiz, Hind denizlerinde yalnız ticaret yapmakla kalmıyor, zayıf Müslüman devletlerine de musallat oluyordu. Hindistan ve Endonezya'da bulunan bu devletler, halifelik sıfatını da taşıyan yeryüzünün en kudretli hükümdarı olan Türkiye hakanından yardım istiyorlardı. Bu yardımı sağlamak için, Kanunî Sultan Süleyman zamanında Hind Okyanusu'na, Hindistan'a, hattâ Endonezya'ya birçok sefer yapıldı. Bu yazımızda, Osmanlı Türklerinin Endonezya seferlerinden bahsedeceğiz.

Türkler, Portekiz donanmasını Atlas Okyanusu'nda, Ümit Burnu-Lizbon yolunda, Fas kıyılarında, Hind Okyanusu'nda ve çevresindeki denizlerde iyice hırpaladılar. Türk donanması, bu denizlerde Portekizlilere o derecede zarar verdi ki, Portekiz, Hind ticaretinden elde ettiği kârın önemli bir bölümünü, Türklerle savaşabilmek için harcamaya başladı. Gerçekten Atlas Okyanusu'nda Lizbon-Ümit Burnu yolundaki Türk filoları ile mücadele etmek, Portekiz'e şimdiki değerle yılda 180 milyon TL.'na mal oluyordu; o zaman için büyük bir paraydı. Papa, Hind sularında Türklerle vuruşurken ölen Portekiz denizcilerinin Tanrı katında bütün günahlarının affedileceğini, doğrudan doğruya Cennet'e gideceklerini bir ferman yayınlayarak ilân etti Nihayet Fas'ta Portekiz ordusunu, donanmasını, kıralım, kumandan ve devlet adamlarını yok eden Türkler, Portekiz'in İspanya tarafından ilhakım hazırladılar. Devlet Olarak bile hayatım ve istiklâlini devam ettiremeyen Portekiz, Hind sularındaki zengin ticaretinden gittikçe mahrum oldu.

XVI. asırda Endonezya, az nüfuslu bir adalar ülkesiydi. Birçok devletçiğe ayrılmıştı. Bu devletlerin en önemlisi, Açe sultanlığı idi. Sumatra adasının kuzeyi ile Malaya yarımadasının güneybatı kıyılarını içine alıyordu. Açe elçileri, daha Kanunî zamanında yardım istemek üzere İstanbul'a gelmişlerdi. Kanunî, küçük bir filo ile Lütfî Bey'i Endonezya'ya yolladı. Açe'ye gelen Lütfî Bey, sultana son sistem 8 topla başka stratejik malzeme hediye etti. Kaptanlarından Hayreddin Mehmed Reis'i, 600 Türk levendi ile beraber Açe sultanı Alâüddin Şâh'a bıraktı. Hayreddin Mehmed Reis, az zamanda modern bir donanma meydana getirdi ve Açe devletinin deniz kuvvetlerinin başına geçti. Portekizlileri Açe sularından uzaklaştırdığı gibi, hizmetine girdiği devletin sınırlarını da genişletti. Malaya yarımadasındaki yerli devletlerle savaştı ve onlardan aldığı toprakları Açe'ye kattı. Alâüddin Şâh, Türk yardımı sayesinde Güneydoğu Asya'nın en güçlü hükümdarı oldu. Bu çağda Açe, son derece gelişmiş ticaretiyle, zengin bir devlettir.

1538'deki ilk Türk yardımından sonra Açe Sultanı, Türkiye padişahına tabi olduğunu ilân etti. Bu suretle Osmanlı sınırları, fiilen olmasa bile hukuken Uzak Doğu'ya, Güneydoğu Asya'ya kadar uzandı. 1567 seferinde Açe Sultanı, ordusundaki 400 Türk levendinin savaş bilgisi sayesinde Malaya yarımadasında büyük askerî başarılar kazandı. 'Faaliyet alanını genişletmek için, metbû olan Türkiye'den yeniden yardım istedi.

Kanunî'nin lütuflarından cesaretlenen Sultan, bu defa daha geniş ölçüde bir yardım istiyordu, istedikleri arasında yalnız denizciler değil, topçu subayları, mühendisler, istihkâmcılar ve başka teknik personel vardı. Açe Sultanı, Kanunî'den, kendisini bir hükümdar gibi değil, Türkiye imparatorluğunun bir beylerbeyisi, bir sancak beyi gibi telakki etmesini, "pâdişâhın kullan zümresinden" olduğunu söylüyordu. Açe elçisi Hüseyin, İstanbul'a geldiği zaman Kanunî Sultan Süleyman, Sigetvar seferindeydi. Türkiye hakanının Sigetvar'da savaş alanında ölmesi üzerine, Açe'ye yapılacak yardım işi oğlu II. Selim'e kaldı.

Selim'in Açe'ye göndermeye karar verdiği yardım da bu sıralarda Yemen meselesinin ortaya çıkması dolayısıyla birkaç yıl gecikti. Selim, Sultan Alâüddin'e yazdığı nâme-i hümayûn'da: "fermân-ı şerifim ne veçhile sâdır olursa, .mû'cibince amel eyliyesiz!" diyordu. Portekizlilerin Uzak Doğu'daki faaliyetlerini derhal İstanbul'a bildirmesi için de şu şekilde emir veriyordu: *'Ol diyârın ahvâl-u mâcerâsın mufassal şerh ve atabe-i â'lem-penâhımız canibine inbâ olunmakdan hâli olunmıya!'"»

Sumatra seferi için 22 savaş gemisi tahsis edildi. Kurd Reis oğlu Muslihuddin Reis oğlu Hızır Hayreddin Reis, bu filo ile Türkiye'nin Hind denizleri amiralliğinin merkezi olan Süveyş üssünden ayrıldı. Kızıldeniz'i baştanbaşa, kuzeyden güneye geçerek Bâbulmendeb Boğazı'ndan Hint denizlerine girdi. Hint Okyanusu'nu batıdan doğuya doğru geçip tamamladı ve Açe'ye erişti. Açeliler, Türkler'i çok candan karşıladılar. Türk amirali, getirdiği yardım malzemesini Açe Sultanı'na teslim etti. Yeniden yüzlerce Türk, Açe hizmetine girdi. Sultan, bunlara devletinin en yüksek görevlerini ve payelerini verdi. Açeli kadınlarla evlenen Türk levendlerinin çoğu bir daha Türkiye'ye dönmediler. İçlerinden prensliğe yükselenler bile oldu. Açeliler, Türk toplarını ve n. Selim'in gönderdiği Türk bayrağını zamanımıza kadar kutsal bir hâtıra olarak sakladılar. Bugün birçok Açeli, Türk levendlerinin torunları olduklarını söylemekte, fakat Türkçe'yi unutmuş bulunmaktadır.

Kaynak: Yılmaz Öztuna, Türk Tarihinden Yapraklar, MEB, İstanbul, 1989. S. 18-22